Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Jana Vostrčila

Přímo volený prezident jako plebiscitární prvek v českém politickém systému – teoretická perspektiva

Diplomová práce je věnována teoriím plebiscitární demokracie, které se stávají přitažlivým předmětem badatelského zájmu v souvislosti s krizí demokracie, o níž se nyní často mluví. Zájem autorův byl zjevně vyvolán českou zkušeností s přímou volbou prezidenta a plebiscitárním vystupováním prezidenta Zemana, avšak onen v názvu diplomové práce uvedený moment jakožto „plebiscitární prvek v českém politickém systému", ten v samotné práci nakonec nebyl zpracován. Zůstalo u teoretické perspektivy. Nicméně vlastní výklad teorií plebiscitarismu je systematicky proveden a dostatečně naplňuje účel diplomové práce. V úvodu autor vysvětluje důvody svého zájmu o teorie plebiscitarismu a také nastiňuje strukturu výkladu a teoretická očekávání, která s rozborem spojuje. V Závěru se k těmto otázkám vrací a shrnuje celý výklad.

Třeba uznat, že práce má ucelené téma a výklad je vhodně strukturován. První dvě kapitoly jsou věnovány „klasickým" teoriím plebiscitární demokracie, které vznikly v německém intelektuálním prostředí za Výmarské republiky, jmenovitě se jedná o teorii vůdcovské demokracie od Maxe Webera a dále o kritiku parlamentní demokracie od Carla Schmitta. Oba výklady jsou vhodně následovány rozbory textů současných teoretiků, kteří se tyto klasické teorie plebiscitarismu pokoušejí uplatnit při výkladu současných změn ve fungování zastupitelské demokracie. A tak patřičná pozornost je věnována textům Jana Pakulského a Andráse Körösényiho, kteří navazují na Weberův koncept vůdcovské demokracie, a také úvahám Erica Posnera a Adriana Vermeuleho, kteří Schmittovo pojetí suveréna využívají ke kritice amerického republikánského modelu známého jako madisonovská republika. V dalších dvou kapitolách diplomové práce se autor pokouší rozšířit horizont úvah o plebiscitarismu přiblížením teorie okulární demokracie od Jefreyho Greena a výkladem některých teoretických motivů o performativních pravidlech politického vystupování.

Ve své práci autor čerpal z vhodné primární i sekundární literatury. Osvědčil při výkladu těchto textů důležité schopnosti poznávací i argumentační. Poměrně složité teoretické úvahy dokázal vystihnout srozumitelným způsobem a třeba ocenit, že se v látce náležitě teoreticky zorientoval. Použitou literaturu uvedl v seznamu literatury, dostatečně z ní citoval a dokázal dát své práci vnitřní soudržnost a přesvědčivost. Výklad je srozumitelný, ale překlepů je podle mého soudu přespříliš, a to nejen v textu, ale dokonce ani v názvu diplomové práce se takové chybě autor neubránil, když napsal: „… prvek v české politickém systému …" Některé tyto chyby se však spojují i s problematickou interpretací. Tak např. na straně 9 autor při výkladu Weberovy vůdcovské demokracie píše:"… v běžném životě ovládáním mas, skrze byrokracii a v politickém životě je jejich zosobněním masová politická strana …" Předně, je zde čárka navíc. Ale hlavně nevím, proč se zde rozlišuje nějaký běžný život a politický život. Jaký to má význam pro Weberovo pojetí masové plebiscitární demokracie? A na téže straně se v případě masové demokracie dokonce mluví o tom, že „skutečná moc leží v rukou notáblů či vrcholných stranických představitelů pocházejících z byrokratických struktur." Leč Weber zásadně odlišoval moderní masové strany s jejich plebiscitárními vůdci a stranickými byrokraty od předchozího typu honoračních stran, což byly právě strany notáblů v Duvergerově smyslu. Autor výraz notáblové opakovaně užívá při charakteristice masových stran.

Za příliš zjednodušující považuji autorův výklad Schmittovy kritiky zastupitelské demokracie, zejména napětí ve vztahu liberálního principu reprezentace a demokratického principu identity. Předně, autor zcela nevhodně demokratický princip identity označuje jako stejnost (str. 25). Identita je demokratický

princip bezprostřední jednoty vládnoucích a ovládaných, jaké se dosahuje v přítomném shromáždění lidu, který činí politická rozhodnutí. To je identita. Samozřejmě homogenita lidu je zde „předpokladem," ale ta je „rysem" politična vždy. Je totiž „předpokladem" každého ustavení politické jednoty na ose přítel/nepřítel, ať v demokracii (přímé či zastupitelské), nebo aristokracii, nebo monarchii. Neradno zaměňovat identitu jako princip přímé demokracie a homogenitu jako rys politické jednoty. Z toho plyne řada zjednodušení při výkladu Schmittovy kritiky parlamentarismu. Např. teze: „Schmitt proti sobě staví principy právního státu a decizionistického pojetí práva." (str.23). Schmitt ovšem odmítá kantovské pojetí právního státu, ale své pojetí státu a práva - alespoň ve Výmarské době - chápe jako „vylepšení" zastupitelské demokracie, nikoli jako negaci. Podobně zavádějící je autorův výklad Schmittova pojetí suverenity pod hlavičkou „Suverén překračující ústavní meze." (str. 24) Podle Schmittovy ústavní teorie samozřejmě suverén rozhoduje o výjimečném stavu, a tedy platí, že právo se podle Schmitta zakládá na moci, ale pro Schmitta je při tom klíčové, že suverén svou mocí a svými rozhodnutími chrání ústavu (stát a právo), nikoli, že by ji svévolně mohl překračovat. Ústava zastupitelské demokracie ve Schmittově podání proto neobsahovala pouze liberální principy o dělbě moci a organizačních postupech, jak mají fungovat ústavní instituce, ale ústava měla zároveň své politické jádro, což byla jakási základní politická rozhodnutí o povaze režimu, která učinil suverén, když ustavil politický režim, a to v určitém propojení principů identity a reprezentace. Právě toto politické jádro má suverén chránit, nikoli měnit. Když je svými politickými rozhodnutími změní, změní se samotný režim. Tak chápal Schmitt zmocňovací zákon přijatý v Reichstagu. Teprve potom je zde suverén, který překračuje ústavní meze.

Tyto výhrady se týkají jenom zjednodušující interpretace Schmittovy právní nauky, kterou v textu nacházím. Nic to nemění na celkovém hodnocení. Autor osvědčil náležité schopnosti teoretické. Osvojil si obtížnou odbornou literaturu o plebiscitární demokracii a dokázal svůj výklad srozumitelně podat. Proto navrhuji klasifikovat diplomovou práci známkou velmi dobře.

Doc. PhDr. Ing. Milan Znoj, CSc. V Praze dne 9.6. 2019